

A KORAI GRAFITOS IMPORT KERÁMIA A KISALFÖLDÖN

Merva Szabina

MTA BTK Régészeti Intézet

„Hadak útján” – A Népvándorlaskor Fiatal Kutatóinak XXIII. konferenciáján
Veszprémben, 2013. október 4-én tartott előadás kivonata

Holl Imre tollából 1955-ben olvashatunk először középkori import kerámiákról, többek között az „osztrák” vagy „bécsi grafitos importról”. Az általa leírt kerámiakör elsősorban a budai leletekre vonatkozik, és a 13. századtól keltezhető. A későbbiekben szórványosan megjelenő grafitos kerámia-közlések provenienciáját Holl munkája predesztinálja, a magyarországi anyagon anyagvizsgálat nem készült idáig, a megállapítás tehát régészeti-tipológiai vizsgálatokon alapul. A hazai szakirodalomban a teljesség igénye és részletes anyagközlés nélkül, az 1970-es évektől néhány lelőhely esetében, rövid összefoglalásokban olvashatunk (Tomka Péter) kora Árpád-kori (10–11. századi) grafitos importról, számos további, a korszakra keltezhető lelőhelyeken pedig tapasztalhatjuk azok teljes hiányát. A publikálatlanság okán összefoglalás a témában még nem történt itthon (ennek ellenére közölve-közöletlenül, de ismerünk „korai grafitost” Gyórból, Mosonmagyaróvárról, Sopronból, Esztergomból, Visegrádról, Óbudáról, természetszerűleg korai központjainkban és egyben a vízi utak mentén. Tegyük hozzá, korai központjaink kutatottsága nagyobb, így talán túltreprezentáltak).

A kutatási hiátus mértéke a külföldi szakirodalomban is tetten érhető. A legújabb összefoglalások tükrében megállapítható, hogy a mai Magyarország területe gyakorlatilag fehér folt a külföldi kutatás számára (lásd: Fusek–Spišiak 2005-ös tanulmánya a nyitrai 11–12. századi leletek kapcsán, nyugat-szlovákiai kitekintéssel; illetve egy közép-európai szintézis Scharrer-Liška tollából, különös tekintettel Alsó-Ausztriára). A mai Magyarország területe gyakorlatilag fehér folt számukra. Takács Miklós 1996-ban elhangzott előadása az Árpád-kori grafitos kerámiát illetően (amely sajnos egyelőre azóta is csak kéziratban érhető el) szintén tükrözi: sok munka vár ránk. Az elismert középkoros kerámiakutató munkájában is csupán tíz magyarországi lelőhely van feltüntetve, ami az egész Árpád-kort illeti. Természetesen a lelőhelyek számának ugrásszerű növekedésére nem számíthatunk a téma célzott kutatásával, elsősorban régészeti gyűjtemények vizsgálatával sem, erre Takács és Fusek gyűjtése is rávilágít. Fusek a mai Szlovákia területén szintén tíz 9–10. századra keltezett lelőhelyet tart számon, nem valószínűsíthető, hogy a „korai grafitos” lelőhelyek száma nagyságrendekkel növekedjen. Az előadás keretében négy kisalföldi 9. századi, illetve 10–11. századi lelőhely kerámiaanyagán végzett archaeometriai vizsgálatok eredményét mutatjuk be: az eddig közhelyként élő korai grafitos kérdés megerősítése vagy cáfolata céljából, mind a kelteztést, mind a provenienciát illetően. Az utóbbiban természettudományos módszerek segítségét kell hívjuk, az előbbieken saját kutatásunkkal igyekszünk hozzájárulni a kérdés feltáráshoz.